

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Дипломске академске студије

Студијски програм:

Назив предмета	Усмени текст у контексту			
Шифра предмета	Статус предмета	Семестар	Фонд часова	Број ECTS бодова
	изборни	1.	2+2	5
Наставници	Др Јеленка Пандуревић, ванредни професор			

Условљеност другим предметима

Циљеви изучавања предмета:

У осмишљавању овог курса пошло се од претпоставке да су на првом циклусу студија усвојена основна знања о жанровском систему националног усменопоетског корпуса, историји биљежења, специфичној поетици, и сходно томе, техникама и специфичностима интерпретације текста. У оквирима предмета Српска народна књижевност I и II инсистирало се не само на чињеници да су репрезентативна дјела српске народне књижевности класична књижевност, већ и на томе да је у вијековима робовања под Турцима преузела на себе готово све функције писане ријечи и умјетничке књижевности, функционишући стотинама година као основни књижевно-умјетнички израз српског народа.

У оквиру овако замишљеног предмета имплицира се друга, али не мање важна димензија овог пјесничког феномена, који је дио свијета суштински другачијег од култура обиљезених писмом и књигом. Наглашава се, дакле, његова условљеност усменом комуникацијом и традиционалном културом.

Циљ је упознати студенте са основним обиљежјима традиционалне културе Срба, историјским и социолошким условљеностима усмене традиције, религијским и књижевним парадигмама, са посебним акцентом на могућностима тумачења српске народне књижевности као „текста у контексту“ (етнографском, књижевном, социолошком, историјском, религијском). У оквиру овог предмета артикулише се свијест о могућностима које нуди интердисциплинарни приступ усменој традицији.

Исходи учења (стечена знања):

- Студенти ће усвојити основна знања о српској традиционалној култури, религијском синкретизму, социјалној организацији и обредно-обичајној пракси.
- Биће оспособљени да користе основне интерпретативне алатке за тумачење различитих семантичких слојева у усменопоетским манифестацијама традиционалне културе.
- Биће оспособљени за самосталну примјену усвојених методолошких и интерпретативних модела на одабрана дјела српске народне књижевности, и да их тумаче као вербални израз колективне слике свијета, али и као умјетност ријечи у контексту традиционалне културе Срба.

Садржај предмета:

1.

- Традиционална култура као систем знакова. *Слика свијета* као основ за поимање и тумачење традиционалне културе. Могућности реконструкције и ограничења.
- Функционалност бинарне логике. Цикличност и трострукоост.
- Организација и семантика времена и простора, биљних и животињских кодова, метала, боја, бројева. Хетерогеност знакова.
- Синкретичност обредног текста.

2.

- Социолошки аспекти традиционалне културе. Друштвени односи и сродство.
- Структура и етика патријархалне породице. Родни стереотипи.

3.

- Усмена традиција као палимпсест. Паганске културе и хришћанске парадигме.

- Човјек у односу према Богу, демонима, херојима, хришћанским свецима.
 - Значај и функција номинације и атрибуције. Ресемантизација и заборављање. Метафора као памћење.
- 4.
- Књижевни контекст српске усмене традиције. Интернационални мотиви и типолошке аналогije.
 - Однос усмене и писане књижевности, усмено у писаном и „повратни утицај“ штампаних збирки.
 - Српска народна књижевност у контексту јужнословенске усмене традиције. Додири и прожимања. Проблеми разграничења.
- 5.
- Традицијско и традиционално схватање односа епске пјесме према историји.
 - Модели епске фикционализације историје. Однос фабулативног, биографског и историјског времена.
 - Епска пројекција националне историје. Велики наративи и културно памћење.

Методe наставe и савладавања градива:

Приступ подразумева излагање *ex cathedra*, допуњено интерпретацијама одабраних текстова и хеуристичким дијалогом са студентима. Аудио и визуелне презентације.

Литература:

Обавезна литература:

- Б. С. Караџић, *Етнографски списи, пр.: Сабрана дела В. Караџића*, Просвета, Београд 1972.
 Б. С. Караџић, *Српски рјечник* I и II, према: *Сабрана дела В. Караџића*, Просвета, Београд 1986, 1987.
 В. С. Караџић, *Српске народне пјесме, II, III, IV*, Сабрана дјела В. С. Караџића, Просвета, Београд, 1988. (избор текстова)
 Т. Ђорђевић, *Наши народни живот*, 1-4, Београд 1984. , (избор текстова)
 Т. Ђорђевић, *Природа у веровању српског народа* I и II, Београд 1958. (избор текстова);
 М. Недељковић, *Годишњи обичаји у Срба*, В. Караџић, Београд, 1990;
 Љ. Раденковић, *Слика света у народној магији Јужних Словена*, Просвета, Ниш 1996. (избор текстова);
Словенска митологија, ред. С. Толстој и Љ. Раденковић, Београд, 2001. (избор текстова).
 Д. Бандић, *Народна религија Срба у 100 појмова*, Београд 2004.
 Б. Дробњаковић, *Етнологија народа Југославије*, Београд 1960.
 Ј. Деретић, *Српска народна епика*, Филип Вишњић, Београд 2000.
 Р. Самарџић, *Усмена народна хроника*, Матица српска, Нови Сад 1978.
Усмено и писано/писмено у књижевности и култури, зборник радова, Војвођанска академија наука и уметности. Научни скупови, књ. 4, Нови Сад 1988.
 С. Самарџија, *Биографије епских јунака*, Београд 2008.

Додатна литература:

- Н. И. Толстој, *Језик словенске културе*, Просвета, Ниш, 1995 (избор текстова);
 Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, *Српски митолошки речник*, више издања, (избор текстова);
 Д. Братић, *Глуво доба*, Плато, Београд 1993. (избор текстова);
 А. Гура, *Симболика животиња у словенској народној традицији*, Бирмо. Логос, Београд, 2005. (избор текстова);
 Ј. Лотман, *Структура уметничког текста*, Нолит, Београд, 1976, 287-317.
 В. Чајкановић, *Сабрана дела из српске религије и митологије, I-V*. Приредио Војислав Ђурић, Београд, 1994. (избор текстова).
 D. Bantić, *Carstvo zemaljsko i carstvo nebesko, Ogledi o narodnoj religiji*, Biblioteka XX vek, Beograd 1990.
 Т. Р. Ђорђевић, *Вештица и вила у нашем народном веровању и предању*, Народна библиотека Србије – Дечје новине, Београд – Горњи Милановац 1989.
 А. Лома, *Пракосово. Словенски и индоевропски корени српске епике*, САНУ, Београд, 2002.
 З. Карановић, *Архајски корени и модерна исходишта српске лирско-епске усмене поезије*. У: Антологија српске лирско-епске усмене поезије, приредила З. Карановић, Нови Сад, 1998.
 С. Самарџија, *Слојеви једне метафоре (између календарске године и патријархалне задруге)*. // Годишњак катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима. Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2006, година II, с. 39–75.
 С. Самарџија, *Обредна стварности метафора у једној песми из Ерлангенског рукописа*. // Научни састанак слависта у Вукове дане, зборник радова 36/2, Београд 2007, с. 141–153.

Н. Милошевић-Ђорђевић, *Радост препознавања*, Матица српска, Нови Сад 2011.

Допунску литературу за израду семинарских радова студенти ће добити на консултацијама.

Облици провјере знања и оцјењивање:

У коначну оцјену улазе резултати колоквија и усменог испита, оцјена семинарских радова и њиховог усменог излагања, те редовно похађање и активно праћење наставе, а удио је сљедећи:

Похађање и активност у настави 10%

Семинарски рад 40%

Усмени испит 50%

-

Напомена:

Литература није наведена азбучним редом, него према тематским областима.

Име и презиме наставника који је припремио податке: проф. др Јеленка Пандуревић